

Arbetsmiljöplanen- vägen till en säkrare byggarbetsplats?

Byggbranschen är en riskfylld bransch att arbeta i, det trots ett ökat arbete med arbetsmiljön på byggarbetsplatser. Jämförs antal dödsfall i byggbranschen med andra branscher visar siffrorna för byggbranschen att fler dödsfall sker per arbetstagare. Ett sätt att arbeta med arbetsmiljö på byggarbetsplatser är att använda en arbetsmiljöplan. Studien som genomförts undersöker hur arbetet med arbetsmiljöplanen går till ute i produktionen hos ett fallföretag samt vad som eventuellt kan förbättras.

Bakgrund

Till grund för den här artikeln ligger ett examensarbete med syfte att reda ut hur en arbetsmiljöplan används i praktiken på en byggarbetsplats. Därtill ingår i syftet att definiera vad som ska finnas i en arbetsmiljöplan samt att analysera eventuella förbättringsmöjligheter med dess användande.

För att besvara frågeställningarna har en grundläggande litteraturstudie först genomförts. Detta för att få en förståelse för arbetsmiljö i sin helhet. Teoretiska områden som ingår i studien är olycksstatistik och olycksorsaker, arbetsmiljölagen med tillhörande föreskrifter, systematiskt arbetsmiljöarbete samt riktlinjer för arbetsmiljöplanen.

Förankring av teorin till praktiken har skett genom en fallstudie på ett stort byggföretag i Sverige. I fallstudien ingick en enkätundersökning med yrkesarbetare på tre byggarbetsplatser. På dessa byggarbetsplatser intervjuades även respektive platschef som också hade rollen som BAS-U (byggarbetsmiljösamordnare för utförande). BAS-U är en funktionsroll som samordnar och har ansvar för arbetsmiljöfrågor under produktionen vid en entreprenad. Ytterligare tre personer intervjuades, en platschef på företaget vars byggarbetsplats ännu inte etablerats, företagets arbetsmiljöledare och en oberoende arbetsmiljökonsult.

Avgränsningar för examensarbetet har varit att endast studera bostadsbyggnation hos ett företag och att bara studera arbetsmiljöplaner vid produktion.

Arbetsmiljöplanens innehåll

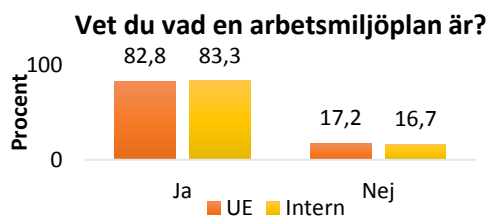
Arbetsmiljöplanen utgör ett dokument som enligt Arbetsmiljölagen ska upprättas vid byggnads- och anläggningsarbeten. Arbetsmiljöplanen står på tre ben. Första benet utgörs av en beskrivning av hur arbetsmiljöarbetet ska organiseras, det vill säga vem som har ansvar och kunskap för olika områden. Det andra benet är de regler som ska tillämpas på byggarbetsplatsen, så som vilken skyddsutrustning som ska användas och allmänna ordningsregler. Det tredje benet är åtgärder kopplade till de 13 särskilda riskerna som finns definierade i arbetsmiljölagen. Riskerna tar bland annat upp risk för fall från hög höjd, risk för drunkning och arbeten med risk att begravas under jordmassor.

Syftet med arbetsmiljöplanen är att minska olyckor och tillbud samt att minska ohälsa på arbetsplatsen. Arbetsmiljöplanen ska finnas tillgänglig på arbetsplatsen och kontinuerligt uppdateras för anpassning till verksamheten.

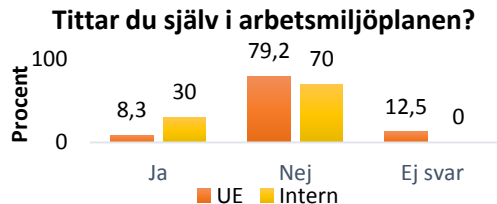
Arbetsmiljöplan i produktion

Vid fallstudien erhöles enkätsvar från drygt 40 yrkesarbetare, både interna och externa arbetstagare. Två huvudfrågor vid undersökningen var att få svar på om

yrkesarbetarna vet vad en arbetsmiljöplan är och om de själva använder den. Resultatet från de tre besökta byggarbetsplatserna visar att strax över 80 % från båda grupper känner till vad en arbetsmiljöplan är, se figur 1. Dessutom visar resultatet att 70 % av de interna arbetstagarna och att drygt 79 % av de externa arbetstagarna inte tittar i arbetsmiljöplanen som finns tillgänglig, se figur 2. Arbetsmiljöledaren på företaget bekräftar resultatet och menar att formella dokument, så som arbetsmiljöplanen inte är någonting som yrkesarbetarna gärna läser.

Figur 1. Resultat från enkätundersökning

Figur 2. Resultat från enkätundersökning

Enligt företagets riktlinjer ska dock alla arbetstagare ta del av arbetsmiljöplanen innan arbete påbörjas. Utifrån enkätens resultat kan slutsatsen dras att informationen om arbetsmiljöplanen inte når yrkesarbetarna som den ska vid introduktion till arbete.

Vid intervjuerna med platscheferna tydliggjordes att arbetsmiljöplanen främst är riktad mot tjänstemän och att platscheferna inte förväntar sig att yrkesarbetarna tittar i arbetsmiljöplanen. Av denna orsak är det viktigt att riskerna kommuniceras på annat sätt.

Kommunicering av riskerna sker istället framförallt via arbetsberedningar som genomförs när nya arbetsmoment ska påbörjas på byggarbetsplatsen. Riskerna som diskuteras i arbetsberedningarna har utgångspunkt i arbetsmiljöplanen. Det är därmed viktigt att arbetsmiljöplanen uppdateras och verksamhetsanpassas till arbetsplatsen för att hålla arbetet med riskhantering aktuellt.

Studien pekar dock på att det finns en viss brist i verksamhetsanpassningen av arbetsmiljöplanen. Innan byggarbetsplatsen etableras sker en första revidering av arbetsmiljöplanen av BAS-U. Efter denna första revidering sker sällan eller aldrig uppdateringar av arbetsmiljöplanen. Detta beror framförallt på tidsbrist och att platschefen som även är BAS-U har många parallella ansvarsområden. Några av platscheferna uttryckte att de inte ser något större behov av att uppdatera arbetsmiljöplanen i sig. De menar att de lägger ner den tid som behövs vid första projektanpassningen av planen. De anser att det sedan är andra dokument som kan kopplas till arbetsmiljöplanen som är viktiga att hålla uppdaterade. Alla platschefer var eniga om att det är centralt med arbetsmiljöarbete och de önskar att de hade mer tid att lägga på det. Som en av platscheferna uttryckte det: *"Det är lite galet, resursbrist ska ju inte drabba arbetsmiljön"*.

Yrkesarbetarna tillfrågades om hänsyn till arbetsmiljörisker var en viktig del av deras arbete. Resultatet från enkäten visar att en majoritet av samtliga tillfrågade anser att det är en viktig del av deras arbete. Det finns dock en andel, kring 25 % som svarar att de inte ser arbetsmiljörisker som en viktig del av arbetet.

I arbetsmiljölagen redogörs att samtliga arbetstagare ska vara delaktiga i arbetsmiljöarbetet. För att skapa ett bra

arbetsmiljöarbete är det är viktigt att alla är med och bidrar. En förutsättning för detta arbete är att yrkesarbetarna förstår anledningen till att arbetet med arbetsmiljö sker för deras skull.

Förbättringsområden

Det finns flera förbättringsområden i arbetet med arbetsmiljöplanen. Till en början finns behov av att jobba mer med verksamhetsanpassningen av arbetsmiljöplanen och kommunikering av riskerna till yrkesarbetarna. Det är av stor vikt att yrkesarbetarna känner till riskerna och återkommande påminns om dem. Ett sätt att nå ut med risker kontinuerligt är att ta upp dem vid veckomöten och eventuella morgonmöten.

Ytterligare en metod är att göra arbetsmiljöplanen mer anpassad för yrkesarbetarna, t.ex. genom illustrationer för att vara enklare att ta in för personer som gärna inte läser tunga dokument.

Därtill finns möjlighet att ställa krav på hantering av arbetsmiljöplanen under upphandlingen. Krav kan även ställas på bättre samordning av BAS-P och BAS-U. Då är det centralt att kraven följs upp. Vidare finns behov av att stötta platschefen, eftersom denne har många arbetsuppgifter. Andra tjänstemän med arbetsmiljöutbildning behöver komplettera platschefens roll och gå in på arbetsplatsen för att se över hur arbetsmiljön fungerar. De kan sedan återkoppla till platschefen som sedan vidtar åtgärder.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att om yrkesarbetarnas arbetsmiljö ska kunna förbättras måste kommunikationen av framförallt risker utökas och intensifieras. För att fånga upp alla aktuella risker på en byggarbetsplats, och upprätthålla god kvalitet i kommunicerade risker, måste arbetsmiljöplanen vara aktuell och verksamhetsanpassad.

Titel:	Arbetsmiljöplanen – vägen till en säkrare byggarbetsplats?
Författare:	Camilla Larsson & Frida Pommer (LTH)
Kontakt:	camillalarsson92@hotmail.com fpommer@hotmail.com
Handledare:	Radhlinah Aulin (LTH)
Institution:	Byggvetenskaper, Avdelningen för byggproduktion, Lunds Tekniska Högskola
Genomfört:	Våren 2016